

Beleidsplan

Protestantse Gemeente Utrecht 2017-2021

Inhoud

1. Voorwoord	3
2. Visie en missie	4
3. Veranderende context	4
4. Solidariteit tussen de wijkgemeenten	5
5. Binnenstadskerken	6
6. Nieuwe geloofsgemeenschappen	7
7. Toekomstbestendig diaconaat	9
8. Ouderen	10
8.1 Pastorale zorg aan mensen in verzorgings- en verpleeghuizen	10
8.2 Ouderen in de wijken	10
9. Jongeren en studenten	11
9.1 Jongeren	11
9.2 Studenten	12
10. Groene Kerk	12
11. Oecumene	13
12. PR en media	13
13. Organisatie	14
14. Financiën (niet-diaconaal)	15
14.1 Bijdrage van leden	15
14.2 Vitaliteitscriteria	16
14.3 Exploitatie	17
14.4 Vermogen	17
14.5 Kosten Bureau PGU	18
15. Tot besluit	18

Bijlagen

Bijlage 1: Pastorale brief Collegiaal Beraad van predikanten en kerkelijk werkers, januari 2016.

Bijlage 2: Vitaliteitscriteria voor wijkgemeenten PGU, versie 4 oktober 2016.

1. Voorwoord

Beste lezer,

Vanuit vertrouwen, moed en volharding werken we als Protestantse Gemeente Utrecht aan het goede voor geloof, kerk en stad. Wij putten daarbij uit de bron van ons geloof: Gods liefde in Christus en de doorwerking van Gods Geest in ons, in al ons handelen. Dat is in de kern en de unieke goede boodschap van het Evangelie dat ons draagt. Deze traditie hoeven wij niet uit te vinden of te maken en is ook niet van ons handelen afhankelijk. Ze is ons gegeven en doorgegeven en we geloven dat de Geest van God werkzaam is en blijft, hoe dan ook. Daaraan mogen wij ieder in onze eigen verantwoordelijkheid dienstbaar zijn. Bescheiden maar beslist. Omdat wij onze bron niet kunnen en hoeven te organiseren, omdat ze eenvoudigweg beschikbaar is voor ons en voor alle mensen, mag ons dat brengen in een ontspannen en gelukkige naïviteit, die ons opent voor wat zomaar vanuit de bron kan opwellen, wat zomaar in ons midden kan gebeuren.

Dat vraagt om geloofsvertrouwen en ook om ruimte voor het spontane, voor dat wat we niet institutioneel kunnen organiseren. Bezig zijn met gebouwen, predikantsplaatsen en financiële zekerheid is bepaald niet onbelangrijk. Het kan ons echter ook te veel vastpinnen op ons kerkelijke verleden en ons defensief en onmachtig maken, terwijl het erom gaat open te staan voor Gods toekomst en van daaruit in en voor het hier en nu keuzes te maken. Kunnen we ons losmaken van de binding aan wat we hebben en ons toevertrouwen aan wat we aan mogelijkheden op ons af zien komen?

Het afgelopen jaar is de Algemene Kerkenraad Klein (AKK) en later ook de Algemene Kerkenraad Groot (AKG) brainstormenderwijs bezig geweest met het concept nieuwe beleidsplan. Aan het begin van het proces ontving de AK een bemoedigende pastorale brief van het Collegiaal Beraad, waaruit bovenstaande alinea is ontleend. Het geeft ons werk de komende jaren richting en zin en concentreert zich op wat ons samenbindt, ieder vanuit zijn eigen 'kleur' en plaats in de stad en met respect voor de verschillen. Deze inspirerende woorden zijn in diverse vergaderingen uitgesproken en gedeeld. Zo proberen we open te staan voor Gods toekomst voor en met de mensen in de stad.

Omdat we belangrijke keuzes moeten maken beseffen we dat zorgvuldigheid en open communiceren hierbij sleutelwoorden zijn. Het concept beleidsplan 2016-2020 is daarom door de AKK besproken met alle wijkkerkenraden, Blossom 030 en individuele gemeenteleden tijdens een goedbezochte gemeentevening in mei 2016. Bovendien hebben de kerkelijke medewerkers, diverse gemeenteleden, wijkkerkenraden en de personeelsvertegenwoordiging schriftelijk hun inbreng ingebracht. Ik wens u veel leesplezier toe en kijk met vertrouwen uit naar de vaststelling van het nieuwe beleidsplan dat, naar ik hoop en verwacht, in groten getale wordt onderschreven en uitgevoerd.

Hartelijke groet,

René van Bommel,
voorzitter Algemene Kerkenraad

2. Visie en missie

Presentie van God in de stad Utrecht

De Protestantse Gemeente Utrecht (PGU) is allereerst het samenbindende orgaan dat de (wijk)gemeenten en andere vormen van geloofsgemeenschappen van de PGU als lichaam van Christus ondersteunt en inspireert om voluit oefenplaats en speelruimte te zijn waar Gods Woord en Zijn Koninkrijk tot leven komt. Daarbij is de kerkvorm een hulpmiddel dat aan verandering onderhevig is. Daarnaast is de PGU al het wijkoverstijgende werk dat namens of vanuit de protestants-christelijke traditie in de stad wordt gedaan, waaronder het diaconale werk ten behoeve van de kwetsbare medemens in de stad.

3. Veranderende context

De PGU wil geen eiland in de stad zijn, maar voluit aan het leven in de stad deelnemen. Dat betekent dat we bij de vraag hoe we PGU in de nabije toekomst willen zijn, rekening willen houden met én willen inspelen op de actuele ontwikkelingen in maatschappij en kerk. Zonder de pretentie te hebben om volledig te zijn, tekenen zich een aantal (nieuwe) ontwikkelingen af, of zetten door, die voor de toekomst van de PGU relevant zijn:

- a) De stad is 'the place to be': de stad is weer in trek om te wonen, te werken en te leven. Utrecht is nog steeds een 'jonge' stad met relatief veel twintigers.
- b) Er is een groot (en groeiend) potentieel aan zinzoekers waarop de huidige vormen van geloofsgemeenschappen en geloofstalen onvoldoende (kunnen) aansluiten. Bovendien bestaan er vele kleine en grotere religieuze gemeenschappen vanuit vele denominaties.
- c) De overheid is bezig om de verzorgingsstaat om te vormen naar een participerende samenleving waarbij iedereen meer zelfverantwoordelijk wordt voor het eigen welzijn en waarbij zorgvoorzieningen worden afgebouwd. Uitgangspunt daarbij is dat kwetsbare mensen worden aangesproken op hun eigen kracht én ondersteuning van een eigen netwerk van burens, familie en vrienden ontvangen waarbij de noodzakelijke mantelzorg wordt geregeld.
Deze ontwikkeling stelt nieuwe vragen aan de (diaconale) opdracht "helper te zijn voor degene die geen helper heeft": welke bijdrage kan de PGU leveren aan het versterken van hun netwerken, wie zijn onze bondgenoten bij deze opdracht, hoe zorgen we ervoor dat de signalen uit de praktijk bij de politiek en welzijnswerkers terecht komen, op welke wijze beïnvloedt het de inzet van het buurtpastoraat en hoe voedt het onze christelijke inspiratie en spiritualiteit?
- d) Mede door de komst van stadgenoten met een buitenlandse afkomst zal de etnische en religieuze diversiteit toenemen. Dat levert enerzijds gevoelens op van bedreiging van en onzekerheid over de bestaande verdeling van rechten en voorzieningen en de gangbare culturele gewoonten en verworvenheden. In dit verkilde klimaat ontstaat een samenleving van 'wij' en 'zij', waarbij bevolkingsgroepen zich terugtrekken achter een bastion van het eigen gelijk, zonder dat er echte ontmoeting, dialoog, nuance optreedt en inlevingsvermogen in de ander. Aan de onderkant leeft een groep van rechteloze mensen, waaronder ongedocumenteerde medemensen. Anderzijds levert de komst van nieuwe stadgenoten ook kansen op. Want kunnen we door bruggen te slaan en door de ander van aangezicht tot aangezicht te ontmoeten niet op het spoor komen van de essentie van de christelijke inspiratiebronnen? We zijn in Bijbelse zin immers zelf vreemdelingen, we hebben Gods aarde in bruikleen gekregen om de vruchten met elkaar te delen, voor God is iedereen gelijk ongeacht zijn of haar afkomst.
Zijn we in staat tot compassie, het omgaan met pluriformiteit, ons te verbinden met de onbekende ander met eigen religiositeit? Geloven we in de zachte krachten, de nuance tegen het zwart-wit denken, waarmee je je vandaag de dag niet populair maakt? Hebben we als PGU vanuit de christelijke traditie geen kostbare schatten in handen?

- e) De schaal waarop we PGU zijn zal kleiner worden (krimp), diverser en diffuser met veel creativiteit. Kortom: minder instituut, kleinschaliger en flexibel en met meer dynamiek en beweging. Enerzijds wordt diffuser wie wel of niet bij de kerk hoort: velen komen als voorbijgangers even aanwippen, het is niet meer alles of niets. Anderzijds op zondag en door de week: deelname aan de gevarieerde activiteiten levert niet direct meer kerkgangers op. De centrale plaats van de zondagse eredienst zal verminderen. Bovendien komt de continuïteit van het bestaande instituut in gevaar doordat hiervoor steeds minder vrijwilligers beschikbaar zijn.
- f) Het merendeel van de bestaande geloofsgemeenschappen, met minder dan 100 deelnemers per eredienst/viering, weinig gemeenschapsvormende activiteiten door de week, met een steeds geringer aantal actieve leden, waarbij zo'n 70 % van de inkomsten door kerkleden van 65 jaar en ouder opgebracht wordt en voor wie huidige kerkgebouw een groot deel van hun geloofsidentiteit uitmaakt, is op termijn niet langer levensvatbaar.
- g) De grootste financiële teruggang moet nog komen. We verkeren nog een aantal jaren in de situatie dat de groep bijdragende kerkleden door het gemiddeld verhogen van de kerkelijke bijdrage de totale kerkelijke bijdrage constant houdt.
- h) Het voortbestaan van de huidige wijkgemeenten is beter gewaarborgd als de onderscheiden identiteit sterker is, de gemeenschap in een veranderende context haar vormen weet te vernieuwen en nieuwe zinzokers weet te bereiken.
- i) Er komt veel creativiteit en enthousiasme vrij bij nieuwe projecten, pioniersplekken en 'events'. Het is echter niet het antwoord op de terugloop van de bestaande kerkgang, omdat deze initiatieven lang niet altijd duurzaam zijn.
- j) De Protestantse Kerk in Nederland sluit op deze trends aan met de visienota 'Kerk 2025: waar een Woord is, is een weg', waarbij de essentie is dat de manier waarop de kerk is vormgegeven niet meer past in deze tijd. Moeten we niet weer beginnen bij het begin door een antwoord te geven op de vraag: wat betekent het als we zeggen te geloven?

Het huidige begrip 'wijkgemeente' dekt steeds minder de lading. Deze term ademt de organisatorische geest van de territoriale wijkgemeente. De veelkleurigheid waar de PGU voor staat, heeft als gevolg dat mensen de kerkelijke gemeenschap kiezen waar zij in hun manier van geloven thuis voelen. En dat ongeacht de plaats waar die kerk staat. In die zin is de kerk geen 'wijkgemeente' meer. Wel is het denkbaar dat, omdat een kerkgebouw nu eenmaal in een wijk van deze stad staat, de wijkgemeente een taak in die wijk te vervullen heeft. Of dat nu in de binnenstad is of in de wijken daaromheen, maakt geen verschil. Iedere geloofsgemeenschap zou zich daar rekenschap van moeten geven in haar eigen plan voor de toekomst.

We vinden deze ontwikkeling terug in de visienota: 'Kerk 2025: waar een Woord is, is een Weg': Accepteer dat er plekken zijn in Nederland waar de Protestantse Kerk niet meer present is. Eindeloze fusies van plaatselijke gemeenten zijn heilloos. Zoek zo veel mogelijk samenwerking met christenen van andere kerken en geloofsgemeenschappen. De kerk is veel te wit, zoek daarom samenwerking met migrantenkerken. Laat predikanten vaker op zoek gaan naar een nieuwe gemeente. Schrap de bestuurlijke lagen die belemmerend werken.

4. Solidariteit tussen de wijkgemeenten

Stand van zaken

De PGU is zich ervan bewust dat er een (gezonde) spanning bestaat tussen de eigen verantwoordelijkheid van de wijk- en geloofsgemeenschappen om vitaal te zijn en te blijven en de wens tot onderlinge solidariteit. Door deze spanning is de mate waarin de wijkgemeenten onderling solidair zijn beperkt gebleven.

Voorstel

Het voorstel is om de bestaande solidariteit binnen de PGU te continueren en – waar mogelijk in niet-financiële zin – te vergroten.

Dit betekent dat de onderlinge solidariteit de komende jaren naar verwachting de volgende inhoud krijgt:

- a) kerkelijke presentie van De Haven als pioniersplek in Kanaleneiland;
- b) wijkgemeenten die solidair zijn met diverse groepen in de knel en de pastorale zorg in verzorgingshuizen;
- c) de stedelijke diaconale presentie;
- d) het mogelijk maken van nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen naar draagkracht door o.a. het starten van een ‘gideonsbende’, het Ad Voogt Fonds vanuit legaten te vergroten en de eventuele opbrengst uit de verkoop van kerkgebouwen gedeeltelijk aan dit doel ter beschikking te stellen (zie hoofdstuk 6);
- e) toestaan dat wijkgemeenten met tekorten maximaal twee jaar de tijd krijgen om te revitaliseren (zie vitaliteitscriteria, hoofdstuk 14.2);
- f) er is een kostenverdeling van de centrale lasten op basis van financiële draagkracht;
- g) de wijkgemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de nazorg voor de (oudere) veelal trouwe en loyale leden, die gebonden zijn aan hun woonwijk, nadat hun wijkgemeente is opgeheven én de (nieuwe) wijkgemeente waaronder zij geografisch vallen, aangeeft deze nazorg niet te kunnen aanbieden. De ouderenconsulent kan hierbij vanuit de PGU ondersteuning geven (zie hoofdstuk 8.2);
- h) het gesprek binnen de AKG, wijkgemeenten en nieuwe geloofsgemeenschappen voortzetten over de vraag of meer vormen van solidariteit wenselijk en haalbaar zijn;
- i) de spanning tussen enerzijds de eigen verantwoordelijkheid en anderzijds de onderlinge solidariteit expliciet te benoemen.

De volgende argumenten zijn hiervoor relevant:

- a) het behouden en vernieuwen van de vitaliteit van de bestaande wijkgemeenten is het meest gewaarborgd wanneer de wijken zelf 100% verantwoordelijk zijn en blijven. De PGU is zich ervan bewust dat er een (gezonde) spanning ligt tussen deze eigen verantwoordelijkheid en de wens tot onderlinge solidariteit;
- b) het is niet mogelijk (juridisch) en wenselijk om de in het verleden ontstane verschillen in financiële reserves (o.a. door het bestaan van wijkverenigingen) tussen wijkgemeenten te veranderen;
- c) gezien de inkrimping van het instituut PGU als zijnde het volkskerkmodel, is het essentieel ruimte te maken voor experimenten met nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen; de bestaande wijkgemeenten dragen naar draagkracht daaraan bij;
- d) diverse wijkgemeenten hebben indringend aangegeven de komende jaren binnen PGU-verband de discussie, over mate van én de vormen waarin de onderlinge solidariteit (financieel en niet-financieel) gestalte kan krijgen, te blijven voeren.

5. Binnenstadskerken

Stand van zaken

- a) Voor de vier wijkgemeenten die gebruik maken van rijksmonumentale kerken (Domkerk, Janskerk, Nicolaïkerk, Jacobikerk) gelden, net als voor de andere wijkgemeenten, de vitaliteitscriteria;
- b) voor het onderhoud van deze vier kerken bestaat een apart fonds (fonds Onderhoud Monumentale Binnenstadskerken). Dit fonds bestaat uit opbrengsten van rendement uit vermogen, subsidies en de vier wijkgemeenten/PGU; voor de niet-binnenstadskerken bestaat er ook een onderhoudsfonds (Onderhoudsfonds ‘Gemeentelijke’ Monumentale Kerken);

- c) voor restauratie zijn geen middelen gereserveerd;
- d) restauratie van de bogen van de Domkerk is succesvol gefinancierd uit externe fondsen (crowdfunding).

Voorstel

Het voorstel is de huidige situatie te continueren en aan te vullen met:

- a) extra externe financiële middelen aan te trekken om onderhoud en restauratie van de Domkerk te kunnen financieren;
- b) de verantwoordelijkheid voor de externe fondswerving te delegeren naar de eigen wijkgemeente, ondersteund door de PGU (o.a. coördinatie vanuit bureau en door stedelijke bestuurders);
- c) uit het fonds Onderhoud Monumentale Binnenstadskerken worden geen gelden onttrokken voor andere doeleinden;
- d) er worden geen extra gelden vanuit de PGU aan de het fonds Onderhoud Monumentale Binnenstadskerken toegevoegd.

De volgende argumenten zijn hiervoor relevant:

- a) Het religieus cultureel erfgoed van de PGU wordt met zorg beheerd, waarbij er naar wordt gestreefd om emotioneel, historisch of cultuurhistorisch waardevol erfgoed in goede staat door te geven aan toekomstige generaties. Voor de kosten van onderhoud en restauratie zoeken we samen naar externe financiering. Deze externe fondswerving is noodzakelijk om het lopende onderhoud te kunnen blijven bekostigen ondanks dalende rendementen en subsidies;
- b) in de komende 4 jaar moet de Domkerk voor 1,3 miljoen euro gerestaureerd worden; voor de andere binnenstadskerken wordt geen restauratie voorzien;
- c) net als bij de andere wijkgemeenten valt of staat het behoud van de binnenstadskerken met de vitaliteit(-scriteria) van de geloofsgemeenschap ("gemeenschap van mensen gaat boven gebouw");
- d) het behoud van het religieus-culturele erfgoed is geen aparte doelstelling van de PGU.

6. Nieuwe geloofsgemeenschappen

Stand van zaken

- a) In de afgelopen jaren zijn diverse nieuwe initiatieven van geloofsgemeenschappen binnen of aan de rand van de PGU ontstaan met een nieuwe geloofstaal. Voorbeelden daarvan zijn Blossom030, De Haven, Your Story en woongemeenschap Overhoop;
- b) daarnaast pionieren bestaande wijkgemeenten met nieuwe 'events' om een nieuwe groep zinzoekers te bereiken, zoals Night of Light in de Domkerk, de Paasjubel, het maandelijkse Jacobidebat in de Jacobikerk, de MEER-bijeenkomsten in de Nieuwe Kerk of het bereiken van nieuwe wijkbewoners door de Wilhelminakerk, om daarmee de bestaande geloofsgemeente te vitaliseren;
- c) deze nieuwe manieren van geloofsbeleving kennen een informeel karakter en verhouden zich niet direct met de huidige institutionele vorm van de PGU.

Voorstel

- a) Het stimuleren, faciliteren, inspireren en ondersteunen van nieuwe geloofsgemeenschappen op basis van de christelijke traditie naast de bestaande wijkgemeenten van mentaliteits- en territoriale of wijkgemeenten én de onderlinge samenhang en uitwisseling bevorderen. Dit is een nieuwe (centrale) opdracht van de PGU, waarbij de organen van het College van Kerkrentmeesters (CvK) en de Diaconie geïntegreerd opereren, gebruikmakend van elkaars expertise en faciliteiten. Hiermee krijgt het bestaande 'mozaïek' een nieuwe dimensie;

- b) het gaat daarbij om een breed scala van vormen zoals een serie van laagdrempelige ‘events’ die verspreid over het jaar worden georganiseerd, informele gemeenschappen zoals huis(kamer)gemeenten, diaconale inloophuizen en vormen van (locale) internetgemeenschappen. Deze vormen kunnen klein- en grootschalig zijn (‘events’) en een tijdelijk karakter hebben. Bovendien worden ze gekenmerkt doordat ze van ‘onderop’ ontstaan en gedragen worden door vrijwilligers. Hierdoor blijven de benodigde financiële middelen relatief beperkt;
- c) de vitale mentaliteits- en wijkgemeenten worden gestimuleerd om met bovenstaande initiatieven zich te blijven vernieuwen;
- d) de niet-vitale wijkgemeenten met te weinig kader en te hoge financiële lasten (kerkgebouw en personeelskosten) kunnen zich aansluiten bij een andere wijkgemeente óf een doorstart maken als huis(kamer)gemeente;
- e) de PGU streeft ernaar haar institutionele organisatiestructuur zodanig te vernieuwen dat er maximale verbinding ontstaat met het meer informele, flexibele en tijdelijke karakter van de nieuwe geloofsgemeenschappen;
- f) de PGU stelt een ‘gideonsbende’ of platform van deskundigen voor die ‘out of the box’ denkt, nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen op het spoor komt en de PGU adviseert over de hiervoor benodigde aanpassing van de huidige organisatiestructuur, de benodigde criteria waaraan deze nieuwe vormen moeten voldoen en welke vorm van begeleiding ze nodig hebben, etc.;
- g) wanneer er een ‘witte plek’ in de stad ontstaat, zal de AKG actief nagaan wat de kansen zijn op nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen. Bovendien onderzoeken we de wenselijkheid om deze nieuwe vormen van geloofsgemeenten te koppelen aan bestaande vitale identiteitsgemeenten (‘adoptie’);
- h) de AKG bepaalt in welke vormen de uitwisseling van inspiratie en uitwisseling van ‘best practices’ het beste kan worden gerealiseerd?
- i) het stimuleren van nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen wordt gefinancierd uit het Ad Voogt Fonds (legaten), door een gedeelte van de opbrengst van de verkoop van bestaande kerkgebouwen, het fonds Stadzending van de Diaconie en externe fondsen;
- j) door deze aanpak krijgt onder andere de oecumene van onderop een nieuwe impuls en gaat de PGU ‘back to basics’ zoals verwoord in de nota ‘Kerk 2025: waar een Woord is, is een weg’ van de Protestantse Kerk in Nederland;
- k) de PGU onderkent en expliciteert dat er een (gezonde) spanning tussen initiatieven van onderop en het bestaan van een gideonsbende bestaat. Dit houdt de PGU scherp en bij de tijd;
- l) de gezamenlijke zoektocht naar nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen zal ongetwijfeld tot spannende discussies en moeilijke keuzes leiden. Veel meer dan voorheen zullen de wijkgemeenten hier met elkaar over in gesprek moeten en keuzes maken over wat het betekent dat we samen de PGU vormen. Wat verstaan we in de toekomstige PGU onder ‘wijken’? Zijn dit geografische delen van de stad of de (restanten van of nieuwe loten uit) de huidige wijkgemeenten? Wat betekent dit alles voor hoe we invulling geven aan solidariteit? De AKG heeft een belangrijke taak om het gesprek hierover en de invulling hiervan te agenderen en richting te geven.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

Tekenen van het Koninkrijk van God in de stad Utrecht te onderkennen, te stimuleren en levend te houden.

7. Toekomstbestendig diaconaat

De samenleving heeft anno 2016 te maken met ingrijpende veranderingen op het gebied van hulpverlening en voorzieningen. Omdat omzien naar armen en kwetsbaren een kerntaak van de kerk is, moeten we in een toenemend seculariserende samenleving op zoek naar andere vormen van diaconale presentie. We willen bouwen aan een Protestantse Diaconie Utrecht die duurzaam en toekomstbestendig is.

Van bezinning tot projectplan

In de afgelopen jaren zijn de fundamenten daarvoor gelegd. Een bezinning in eigen kring en in afstemming met de Katholieke Caritas Utrecht, mondde uit in de formulering van het Mission Statement 'Duurzaam Diaconaat' waarin de belangrijkste uitgangspunten voor het diaconale werk zijn gedefinieerd. Als vervolg hierop is er in 2015 onderzoek uitgevoerd om de mogelijkheden te verkennen van de vertaling van het Mission Statement naar de praktijk en tegelijkertijd daarbij het draagvlak en de haalbaarheid daarvoor te toetsen. Dit heeft geleid tot een projectplan 'Duurzaam Diaconaat' waarin een aanpak en werkwijze wordt uitgezet voor de vertaling van het Mission Statement naar de praktijk. Dit projectplan is aanvaard door de vergadering van de Protestantse Diaconie Utrecht en is de basis geweest voor externe fondsenwerving om extra middelen beschikbaar te hebben om deze transitie effectief en doelgericht in te kunnen zetten.

Uitgangspunten

Bij het voorgenomen beleid worden de volgende uitgangspunten richtinggevend:

1. versterken van de stedelijke initiërende en stimulerende rol van de Protestantse Diaconie Utrecht in het diaconale werk;
2. verbeteren van de samenwerking tussen wijkdiaconieën onderling en met stedelijk diaconaal werk;
3. verbeteren van de relatie met de burgerlijke gemeente en van de inbedding in het maatschappelijke veld.

De focus komt daarbij te liggen op:

- a) het stem geven aan en betrekken van de primaire, kwetsbare doelgroepen: ouderen, jongeren, vluchtelingen, mensen zonder verblijfspapieren, mensen die leven in (stille) armoede;
  - b) de verankering van het diaconale werk in de wijkgemeenten en het benutten en stimuleren van de eigenheid van iedere wijk;
  - c) netwerkontwikkeling en samenwerking om zo krachten te bundelen en goed aan te sluiten bij de noden van de doelgroep.
4. een bijdrage leveren aan het maatschappelijke debat over de zaken die de humaniteit raken en daarbij vrijuit aangeven uit welke Joods-christelijke bronnen we hierbij putten.

De wijze van beleidsvorming in de komende jaren is ontwikkelend en participatief. Dit betekent dat de wijkdiaconieën betrokken zijn bij het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze en de verdere invulling van de Protestantse Diaconie Utrecht als toekomstbestendig werkveld van de PGU.

Beleidsvelden

In de komende jaren zal de prioriteit komen te liggen bij het uitbouwen van communicatie en fondsenwerving, het stimuleren van kennisuitwisseling en onderling leren en de ontwikkeling van nieuwe pilots die inspelen op nieuwe noden en signalen. Op die wijze hoopt de Protestantse Diaconie Utrecht recht te doen aan wat in haar eigen Mission Statement verwoord is: "Het enige geldige criterium [bij het diaconale werk] is, of het bijdraagt aan de verbetering van het leven van mensen in de knel." Het bepalen en formuleren van concrete werkdoelen gebeurt gedurende het jaar 2016 in nauw overleg met de wijkdiaconieën en een projectgroep. Eind 2016 worden deze werkdoelen voor de periode 2017–2018 in de PGU-gremia gepresenteerd.

8. Ouderen

8.1 Pastorale zorg aan mensen in verzorgings- en verpleeghuizen

Stand van zaken

Door de veranderende regelgeving komt de zorg aan ouderen in het algemeen en aan mensen in zorgcentra in het bijzonder ernstig onder de druk te staan. Ook op de geestelijke verzorging wordt bezuinigd. Er is weinig of geen geld meer om kerkdiensten te houden in deze centra. Voor de bewoners is het niet mogelijk naar een kerk te gaan en zijn de vieringen in huis erg belangrijk. De Utrechtse Stedelijke Raad van Kerken (USRK) vraagt als coördinator zijn lidkerken financieel bij te dragen aan deze diensten en hoopt dat gemeenteleden als vrijwilliger mee willen werken aan deze diensten. De PGU wil de diensten in de zorgcentra ondersteunen met financiële middelen en met vrijwilligers vanuit de PGU.

Na één jaar wordt geëvalueerd of deze opzet voldoende levensvatbaar is of dat een andere aanpak nodig is.

Voorstel

- a) De PGU breidt het collecteren per jaar uit om het benodigde geld voor deze diensten op te halen.
- b) Omdat de centra niet evenredig verdeeld zijn over alle wijkgemeenten wil de PGU deze taak verdelen over alle wijkgemeenten.
- c) De wijkgemeenten streven ernaar om een verzorgings- of verpleeghuis te 'adopter' en wisselen hun ervaringen uit i.s.m. de geestelijke verzorgers.

8.2 Ouderen in de wijken

Stand van zaken

- a) In de jaren 2011–2013 draaide vanuit de Diaconie het pilotproject servicecomplexen in de wijkgemeenten Utrecht-West en Zuilen. Aanleiding voor het pilotproject was de hypothese dat er een grote groep oudere PGU-gemeenteleden is die behoefte heeft aan (pastoraal) omzien, maar uit beeld is geraakt bij de wijkgemeente.
- b) Het pilotproject heeft opgeleverd dat de situatie in de wijken Utrecht-West en Zuilen in kaart is gebracht en dat de oudere gemeenteleden (wonend in de servicecomplexen) die pastoraal of aandachtsbezoek wensen hierin worden bediend middels de bezoekgroepen of daarvoor geworven 'maatjes'.
- c) Na de evaluatie van het pilotproject is in de AKG afgesproken dat er een functie van ouderenconsulent bij de Diaconie beschikbaar blijft om ook de overige de PGU-wijkgemeenten te ondersteunen in het in beeld krijgen van behoeften van oudere gemeenteleden in deze wijken, en om in de tweede lijn ondersteuning te bieden om daar de gewenste acties op te ondernemen.
- d) De ervaring leert inmiddels dat de hypothese dat de oudere PGU-gemeenteleden die niet werden bezocht en niet zijn gekend door de wijkgemeente, en die zorg en aandacht wel wensen, niet waar is gebleken. Uit nieuwe inventarisaties in andere wijken blijkt dat een groot deel van deze groep gemeenteleden er zelf voor kiest geen contact met de kerk te hebben en ook aangeeft dat wel te zullen doen als men dat wil. Deze ervaringen zeggen niets over de bij de wijkgemeente bekende oudere gemeenteleden en hun behoefte aan contact met de kerk, en wensen en verwachtingen m.b.t. bezoek vanuit de kerk.
- e) De resultaten van het pilotproject wijzen wel op een kwetsbaar punt voor de nabije toekomst. Wijkgemeenten moeten er attent op zijn dat in het 'verloop' van de huidige 'stille generatie' naar de generatie 'babyboomers' er een tussenliggende periode kan ontstaan waarin extra inzet nodig is om aan de verwachtingen in pastoraal omzien van deze oudere

generatie te voorzien. Bij deze groep – bij de wijkgemeente bekende oudere gemeenteleden - zien we hoge verwachtingen (bezoek van de kerk, het liefst door de dominee) en een vraagverlegenheid om zelf om dit bezoek te vragen. Verwacht wordt dat dit van tijdelijke aard is. Als de babyboomers 80 jaar en ouder zijn, zal de doelgroep ouderen in de kerk er heel anders uitzien, net als de verwachtingen die deze ‘nieuwe ouderen’ hebben t.a.v. contact met en bezoek van de kerk.

- f) De algemene ontwikkelingen in de ouderenzorg leiden ertoe dat ouderen langer zelfstandig blijven wonen en dus ook niet in aanmerking komen voor begeleiding door een aan een zorginstelling verbonden geestelijke verzorger. In dat verband moet er aandacht zijn voor de verhouding tussen diaconaat en pastoraat. In de praktijk blijkt zo’n scheiding kunstmatig want lopen pastoraal omzien en diaconaal omzien (en soms concrete hulp) regelmatig in elkaar over - of gaan hand in hand. Als hoogbejaarde, kwetsbare ouderen in vergrijsde wijken met een tekort aan bezoekmedewerkers aandacht tekort komen, is dit dus ook een diaconaal probleem.

Voorstel

De aparte functie van ouderenconsulent is in het kader van de beleidsheroïëntatie van de Protestantse Diaconie Utrecht opgegaan in de functie diaconaal consulent. De diaconaal consulent van de Diaconie heeft binnen het functiepakket een specifieke tweedelijns taak op het ouderenwerk, gericht op vraaggerichte ondersteuning van de PGU-wijkgemeenten. Er zal in de komende beleidsperiode extra aandacht zijn voor de groep ‘nieuwe ouderen’ en de ouderen die bezoek wensen en die langer thuis blijven wonen. De consulent verricht de volgende taken:

- a) vraaggericht werken en beschikbaar zijn voor alle wijkgemeenten;
- b) inzet op voornamelijk tweedelijns werk: meedenken over bezoekstructuur, vrijwilligers;
- c) werven en opleiden, helpen opzetten van andere vormen om het contact met ouderen te organiseren zoals bijvoorbeeld een Pastoraal Meldpunt, het helpen inventariseren van de behoefte van ouderen, het helpen opzetten van groepswerk voor ouderen en zo nodig vrijwilligers hiervoor opleiden;
- d) een vraagbaak voor alle vrijwilligers en beroepskrachten binnen de PGU op het gebied van ouderenwerk;
- e) het organiseren van stedelijke informatiebijeenkomsten voor ‘spilfiguren’ van het ouderenwerk uit iedere wijk.

9. Jongeren en studenten

9.1 Jongeren

Stand van zaken

In de afgelopen beleidsperiode is gebleken dat stedelijk beleid geen meerwaarde (meer) heeft. Wel blijft het mogelijk dat wijkgemeenten hun krachten bundelen (interkerkelijk) en op tijdelijke basis ondersteuning van de PGU ontvangen.

Voorstel

Het jongerenwerk blijft wijkgebonden tenzij de gezamenlijke wijken een stedelijk initiatief willen ontplooiën dat voldoende draagvlak onder jongeren heeft. Hierbij is het uitwisselen van ervaringen en plannen tussen de geloofsgemeenschappen essentieel. Waar wenselijk en mogelijk wordt deze uitwisseling gefaciliteerd.

Bij voldoende draagvlak kan een dergelijk initiatief een beroep doen op zowel het Ad Voogtfonds als het (diaconale) fonds Bomer.

9.2 Studenten

Stand van zaken

In de afgelopen beleidsperiode was het studentenpastoraat nadrukkelijk verbonden met het werk van de studentenpastor, die samenwerkt binnen het IPSU en liturgisch verbonden is aan de EUG. Aan de EUG is destijds de stedelijke opdracht Studentenpastoraat toegewezen. Die opdracht betreft studenten in het algemeen en in het bijzonder studerende die zoekende zijn in de kerkelijke wereld, die niet elders een kerkelijk thuis hebben gevonden.

In de afgelopen jaren hebben studenten zich aan meer wijkgemeenten verbonden en zijn daar actief geworden, is de studentenpastor actief in diverse netwerken (universiteit, hogeschool, wijkgemeenten, studentenverenigingen, etc.) die ze met elkaar verbindt en is een werkgroep met vertegenwoordigers uit diverse wijkgemeenten gevormd, die de pastor ondersteunt. De EUG heeft zich ontwikkeld van een specifieke studentgemeente naar een (meer) wijkgemeente met een oecumenisch profiel.

Voorstel

- a) De PGU blijft kiezen voor samenwerking binnen het IPSU;
- b) de samenwerking tussen de wijkgemeenten en geloofsgemeenschappen die met studenten verbonden zijn wordt verder bevorderd;
- c) het studentenpastoraat zal minder afhankelijk worden gemaakt van de concrete activiteiten van de studentenpastor;
- d) de studentenpastor zal vooral aanjager en netwerker zijn en het gezicht naar buiten verzorgen (ook landelijke vertegenwoordiging en exposure studentenpastoraat);
- e) het blijft belangrijk geloof & wetenschap goed in de mart te zetten. Hiertoe zal een passend vormingsaanbod voor studenten worden aangeboden, opgehangen aan jaarthema's, met ook regelmatig een symposium of tentoonstelling;
- f) de contacten met de studentenverenigingen worden geïntensiveerd;
- g) het studentenpastoraat wil aanwezig zijn/blijven op de Uithof (Universiteit Utrecht en Hogeschool Utrecht), in het UMC (Stiltecentrum), op het University College, op de HKU en tijdens de UITweek;
- h) er wordt gekeken naar de mogelijkheid studentenpastoraat voor (niet-kerkelijke) internationale studenten op te zetten;
- i) waar mogelijk worden kerkelijke ruimtes van de PGU beschikbaar gemaakt voor studentenverenigingen;

10. Groene Kerk

Stand van zaken

De PGU wil met haar geloofsgemeenschappen een plaats zijn waar oog en aandacht is voor de heilheid van Gods schepping in verbondenheid met alle groene kerken en andere bondgenoten in Nederland. Hiermee wil de PGU aandacht en stem geven aan duurzaam, eerlijk en rechtvaardig. Inmiddels zijn vijf wijkgemeenten lid van de Groene Kerken-beweging: de Tuindorpkerk, de Domkerk, de Johannescentrumgemeente, de EUG en Utrecht-West.

Voorstel

In de komende jaren onderzoekt de PGU stap voor stap de volgende mogelijkheden:

- a) alle wijkgemeenten worden een groene kerk;
- b) bezinning: organiseren van een themadienst, startzondag of gebruik de Dag voor Schepping of Dankdag als aanknopingspunt om duurzaam leven aan de orde te stellen;

- c) bewust inkopen: kijken en het kerkelijk bureau kiezen bewust voor fairtradeproducten en producten die het milieu minder belasten. Stap bijvoorbeeld over op eerlijke koffie, gebruik verantwoorde schoonmaakmiddelen en print op duurzaam papier, etc.;
- d) energie: onderzoek naar het verminderen van het energieverbruik, het gebruik van groene elektriciteit, het plaatsen van zonnecollectoren, het gebruik van milieuvriendelijke producten voor onderhoudsklussen;
- e) geld: onderzoek naar de haalbaarheid om over te stappen naar een bank met aandacht voor duurzaamheid en spaar- en beleggingsgeld zo duurzaam mogelijk te beheren;
- f) ondersteuning bieden aan initiatieven om geloofsgemeenschappen en andere organisaties meer duurzaam te maken.

11. Oecumene

Stand van zaken

De oecumene wordt zowel vormgegeven door de wijkgemeenten, door de Diaconie van de Protestantse Gemeente als door deelname aan de Utrechtse Stedelijke Raad van Kerken (USRK) en via activiteiten van het Utrechts Platform Levensbeschouwing & Religie (UPLR).

Voorstel

Nu kerkleden minder hechten het instituut Kerk met al zijn bestuurlijke geledingen zal het accent verlegd worden naar de oecumene die inspiratie geeft: in netwerken op buurt-, en wijkniveau met een gezamenlijke zoektocht naar Gods aanwezigheid en zijn Koninkrijk van gerechtigheid: rondom mensen in de knel, aansluiting bij nieuwe manieren van geloofsgemeenschappen, geloofsgemeenschappen van migranten ('migrantkerken') en vluchtelingen, etc. Er liggen kansen om (weer) open over God en Jezus te praten en er is behoefte aan dialoog op voet van gelijkwaardigheid en wederzijds respect. Het doel van deze interreligieuze dialoog is om onze religieuze mede-stadsgenoten beter te leren kennen, de compassie en het begrip voor belangen en overtuigingen te stimuleren en de kansen op samenwerking te onderzoeken en in te vullen.

Daarnaast zullen enkele 'events' in het kader van de binnenstadskerken of van de Utrechtse Stedelijke Raad van Kerken (USRK) ondersteund worden. De institutionele oecumene zal naar verwachting minder belangrijk worden.

Jaarlijks nodigt de AKG/AKK de 3 leden, die de PGU in de USRK vertegenwoordigen, uit voor een dialoog over de toekomst van deze vorm van oecumene. Bij de zoektocht van bestaande wijken om vitaal te worden/blijven kan samenwerking met bestaande geloofsgemeenschappen essentieel zijn of worden, inclusief het gezamenlijk gebruik van een (ver-)nieuw(d) of bestaand kerkgebouw.

12. PR en media

Stand van zaken

De afgelopen periode zijn door beperkte deskundigheid, prioriteit en financiële middelen op stedelijk niveau geen nieuwe initiatieven ondernomen. Wel zijn *Kerk in de Stad* en de website van de PGU aan de (minimale) digitale eisen van deze tijd aangepast. Bovendien krijgen diverse wijkgemeenten in het kader van hun missionaire presentie advies van de missionaire organisatie Young & Holy om via sociale media hun geloofsinhoud te communiceren met nieuwe en bestaande doelgroepen. Recent is door de redactie van het centrale kerkblad de vraag gesteld: "Is er over vijf jaar nog sprake van een gedrukte *Kerk in de Stad*?" Diverse wijkgemeenten geven aan dat de geloofsinformatie levendig en interactief moet zijn. Een nieuw digitaal platform en gebruik van sociale media binnen een netwerkkerk is onontbeerlijk om toegankelijker te worden.

Voorstel

- a) De komende periode opnieuw de vraag stellen in hoeverre het PR-beleid aanscherping behoeft. Wat is hierin de PGU meer dan alle PR van de wijkgemeenten? Wat is de inhoud van de PR? Voor wie is die inhoud bestemd? Hoe bereiken we onze doelgroepen? In hoeverre zijn we zelf voor anderen bereikbaar?
- b) de Protestantse Gemeente Amsterdam en Young&Holy advies vragen welke mogelijkheden en beperkingen er zijn;
- c) dit thema agenderen op een AKG van september of de kerkenradendag van oktober 2016;
- d) zichtbaar maken van het vormings- en toerustingsaanbod van alle wijken voor de diverse groepen zinzzoekers in de stad. Eventueel een predikant voor een deel vrijstellen om te coördineren en - aanvullend op wijken - een stedelijk aanbod te doen op basis van de actualiteit, etc.

13. Organisatie

Stand van zaken

- a) Er zijn twee adviesorganen in de PGU die elk een ander organisatiemodel hanteren. Het CvK hanteert het 'wijkenmodel', waarbij de wijken 100% bepalen waar de PGU voor staat. Het CvK faciliteert, stimuleert, coördineert en adviseert de bestaande wijkgemeenten om hun vitaliteit te bevorderen.
- b) De Diaconie kent een model gebaseerd op stedelijke samenwerking: naast het ondersteunen van de wijkdiaconieën voert de Diaconie overkoepelende taken namens hen uit gericht op kwetsbare groepen mensen en hun organisaties in de stad: jongeren, ouderen, vluchtelingen en mensen op of onder de armoedegrens. Daarnaast signaleert ze noden en participeert ze in diverse netwerken om de belangen van mensen aan de onderkant van de samenleving beter te kunnen behartigen naar de burgerlijke gemeente en de gemeentepolitiek toe. Daarnaast is de Diaconie 'present' bij kwetsbare bewoners in enkele wijken en legt zij verbinding met de desbetreffende wijkgemeenten die kerk voor de wijk willen zijn (o.a. de Wijkplaats/wijkgemeente Utrecht-West, de Roobolkapel/Zuilen, het Knooppunt/Marcuskerk en het Buurtpastoraat/Johannescentrumgemeente). Dit werk wordt uitgevoerd door de wijkdiaconieën en ondersteund door een team van betaalde werkers. Een aantal van deze projecten worden mede financieel gedragen door landelijke en lokale fondsen en bijvoorbeeld de Katholieke Caritas Utrecht.
- c) Beide organisatiemodellen hebben elk hun voor- en nadelen en zorgen voor een zekere spanning en dagen elkaar uit bij de invulling van de eigen opdracht. Dit geeft zowel een verdieping aan de discussie over hoe kerk te zijn in de stad alsook vertraging in beleidsvorming in een tijd dat steeds flexibeler op de veranderende situatie moet worden ingespeeld. De afgelopen paar jaar is het beleid van beide organen steeds meer geïntegreerd;
- d) Het bovenwijkse werk wordt grotendeels vanuit het diaconale werk georganiseerd en aangestuurd. Daarbij is voor de komende jaren door de gezamenlijke wijkdiaconieën besloten dat er ingezet wordt op een versterking van de samenwerking tussen het stedelijke en wijkdiaconale werk (Duurzaam Diaconaat);
- e) Bij elke ontwikkeling is de vraag wat de PGU meer is dan de som van wijkgemeenten.

Voorstel

Versterken van de eigen dynamiek die eigen is aan de beide organen en het interne proces om hierin een gebalanceerde verhouding te krijgen tussen wijkgerichte aanpak en stedelijke samenwerking.

- a) per beleidsterrein vaststellen óf en zo ja, in welke vorm en mate een centrale taak voor de PGU als geheel is weggelegd;
- b) de centrale (diaconale) taken meer verbinden met die van de wijkdiaconieën en –gemeenten zodat de wijkgemeenten aandacht krijgen voor de noden van de hele stad (versterken van de

vitaliteit) en de werkers en vrijwilligers die actief zijn in centrale taken geïnspireerd blijven vanuit de christelijke traditie. Middels het project Duurzaam Diaconaat (2016-2019) wordt gewerkt aan het versterken en vernieuwen van deze verbinding alsmede een herinrichting van de werkorganisatie van de Diaconie;

- c) vanuit de eigenheid van de opdracht van beide organen de integratie van beleid verder vorm en inhoud geven;
- d) geen nieuwe beroepskrachten vast aanstellen. Alleen tijdelijk en met externe fondsen financieren.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

- a) bevorderen van de vitaliteit van de bestaande wijkgemeenten;
- b) slagvaardiger in kunnen spelen op de nieuwe vragen over zingeving in de stad en ondersteunen van nieuwe geloofsgemeenschappen van diverse signatuur;
- c) versterken van de oecumene vanuit de mensen en niet vanuit de instituties;
- d) werk met mensen in kwetsbare situaties verbinden met de christelijke inspiratiebronnen;
- e) als krimpende PGU een herkenbare bijdrage blijven leveren aan het goede leven in de stad.

14. Financiën (niet-diaconaal)

14.1 Bijdrage van leden

- a) De afgelopen jaren zijn de inkomsten op niveau gebleven, omdat steeds minder leden steeds meer zijn gaan geven.
- b) Prognose is dat tussen nu en de komende 15 jaar de beschikbare financiën drastisch zullen dalen, omdat de stijging van inkomsten per lid de daling van leden niet bij zal houden. Dit omdat een groot deel van de betalende leden boven de 75 jaar oud is en zij het grootste deel van de inkomsten genereren.
- c) Het valt niet te voorspellen wanneer deze daling in zal zetten: binnen de periode 2016-2020 of daarna.
- d) Wanneer deze daling zich inzet, zal dit tot drastische keuzes moeten leiden voor wat betreft predikantsformatie, werknemers en behoud van kerkgebouwen.
- e) De rechtspositie van werknemers en predikanten is daarbij verschillend geregeld in de kerkorde. Enerzijds heeft de PGU personeel in dienst dat werkzaam is op basis van een arbeidsovereenkomst (werknemers) zoals koster, kerkelijk werkers, bureaumedewerkers e.d. Anderzijds zijn de 'gewone' gemeentepredikanten bij de PGU in dienst. Hun rechtsposities zijn kerkordelijk verschillend geregeld en ze kunnen dus niet gelijk worden behandeld.
- f) Afwijken van de kerkorde kan niet tenzij de kerkorde op een onderdeel ruimte daarvoor geeft. Bij werknemers is al praktijk - en beleid - dat tijdelijke contracten de norm zijn (met een uitzonderingsmogelijkheid in bijzondere gevallen). Dat blijft zo.
- g) Bij predikanten is dit in de afgelopen jaren steeds meer praktijk geworden (zie wijkgemeente Utrecht-West, de Oranjekapel, de Bethelkerk en de Johannescentrumgemeente).

Voorstel

- a) De PGU continueert het beleid van tijdelijke contracten voor werknemers met een uitzonderingsmogelijkheid in bijzondere gevallen bij kerntaken, zoals nu ook al het geval is.
- b) Voor wat betreft het beroepingswerk van predikanten is een noodzakelijke voorwaarde dat de betreffende wijkgemeente gezond is en een beroep financieel kan dragen; vitaliteitscriteria zijn hierin bepalend evenals de perspectieven van de PGU. Daarnaast speelt bij de afweging mee in hoeverre de te beroepen predikant breder ingezet kan worden binnen de PGU. Mede aan de hand daarvan wordt per geval besloten of en onder welke voorwaarden een predikant kan worden beroepen. Daarbij wordt gezocht naar een passende oplossing binnen de mogelijkheden die de kerkorde biedt.

- c) Gelet op de ontwikkelingen rond de rechtspositie van predikanten binnen de landelijke kerk, zal de PGU in overleg treden met belangenorganisaties en kerkelijke organen om flexibele, voor een gemeente als de PGU passende, kerkrechtelijke situaties bepleiten.
- d) In samenwerking met het Collegiaal Beraad en de AKG zal de komende jaren meer duidelijkheid komen over de volgende onderdelen:
  - de (nieuwe) invulling van het predikantschap ter ondersteuning van het vernieuwingsproces van de PGU;
  - het benodigde aantal vaste en projectpredikanten met hun onderscheiden taken;
  - de taken van wijkgemeenten die door andere dan de eigen predikanten kunnen worden verricht, taken welke buiten de eigen wijkgemeente binnen de PGU gedaan moeten worden en de taken die samen met of door andere (ambtsdragers van) geloofsgemeenschappen kunnen worden verricht;
- e) het is de vraag of een aantal betaalde functies kan worden overgenomen door vrijwilligers? Dat zal mede de continuïteit en vitaliteit van de PGU bepalen. Want met name betaalde werkers spelen een belangrijke rol bij het opbouwen en onderhouden van duurzame relaties en netwerken. Het is belangrijk om tijdig iemand te benoemen die deze wervings- en toerustingstaak gaat invullen;
- f) het beleid mensen voor stenen blijft gehandhaafd. We gaan wel sneller over tot verkoop van slecht renderende (kerk)gebouwen, wanneer deze de vitaliteit van een geloofsgemeenschap niet voldoende ondersteunen.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

Hoe minder vaste lasten de PGU heeft hoe flexibeler zij kan inspelen op de noodzakelijke aanpassingen in nieuwe omstandigheden (van instituut naar beweging). Snellere verkoop van gebouwen kan de PGU verder helpen in het verder investeren in vitaliteit en in nieuwe initiatieven.

We onderkennen het dilemma tussen de (christelijke) waarden waarvoor we staan en de (financiële) verantwoordelijkheid die we hebben. De PGU heeft een inspanningsverplichting om blijvend op zoek te zijn naar vormen van goed werkgeverschap, en samen met onze werknemers te kijken naar creatieve, werkbare oplossingen, die recht doen aan de vaak enorme inzet, passie en betrokkenheid van onze werknemers en predikanten binnen de grenzen wat kerkordelijk en binnen de wetgeving mogelijk is. Hierbij geldt maatwerk. We erkennen tevens dat flexwerken een eigentijdse werkelijkheid is die de kerkelijke organisatie niet buiten de deur kan houden. De constatering dat de PGU van instituut naar beweging gaat, heeft ook voor de inhoud van de werkzaamheden van predikanten en personeel gevolgen. De beleidskeuze voor het stimuleren van nieuwe geloofsgemeenschappen, zoals pioniersplekken, en andere experimentele vormen van geloof maakt dat meer projectmatig zal moeten worden gewerkt. Dat impliceert een aanstelling of beroep op projectbasis en is daarmee dus in tijdsduur beperkt. Een dergelijke aanstelling of beroep zal doorgaans zijn gebaseerd op een projectplan waarin onder andere concrete werkvormen of activiteiten en doelgroepen worden beschreven. De aansturing is veelal anders vormgegeven.

14.2 Vitaliteitscriteria

- a) Uitgangspunt van beleid blijft dat elke wijkgemeente zelf verantwoordelijk is voor het eigen voortbestaan/de eigen vitaliteit (identiteit, leden en financiën);
- b) elke wijkgemeente heeft een eigen bestaansbasis die mede bepaald wordt door een eigen financiële buffer (verschillend op basis van in het verleden gemaakte keuzes), de mogelijkheden die het kerkgebouw biedt voor exploitatie, etc.;
- c) het vermogen van de diverse wijkverenigingen is geen eigendom van de PGU. Dit vermogen draagt in diverse wijken bij aan de vitaliteit van de betreffende wijkgemeenten;
- d) In het huidige beleid hebben wijkgemeenten met financiële tekorten twee tot vier jaar de tijd om weer vitaal te worden met een sluitende begroting.

Voorstel

Aanscherping van de vitaliteitscriteria:

- a) elke wijkgemeente dient een toekomstvisie voor de komende vier jaar te ontwikkelen;
- b) elke wijkgemeente die structureel financiële tekorten heeft, krijgt maximaal twee jaar om weer vitaal te worden. Het eerste jaar om structurele keuzes te maken en het tweede jaar om deze volledig te implementeren;
- c) de analyse van de kansen en de bedreigingen per wijkgemeente en de beleidsdoelen per wijk worden gerealiseerd door aan wijken te vragen om jaarlijks de vitaliteitscriteria te analyseren. Deze analyse is o.a. gesprekspunt wanneer een vertegenwoordiging van de AKG eens per jaar met de wijkkerkenraad de voortgang bespreekt;
- d) de wijkgemeenten en geloofsgemeenschappen vragen hun identiteit én groepen stadsbewoners waarmee ze verbonden zijn in tekst en beeld met elkaar te delen en daarover het geloofsgesprek aan te gaan.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

- a) het urgentiebesef bij een wijkgemeente moet eerder dan tot nu toe groter worden om tijdig de juiste keuzes te kunnen maken op welke schaal en in welke vorm een vitale geloofsgemeenschap kan worden gerealiseerd;
- b) de toekomst van elke wijkgemeente kan alleen gewaarborgd blijven bij een sterke identiteit waarvoor zij staat en gaat. Een toekomstvisie (als stip op de horizon) is daarbij essentieel en draagt bij aan het bovenstaande argument.

14.3 Exploitatie

De afgelopen jaren is er sprake van een exploitatietekort door verminderd rendement op het vermogen, lagere inkomsten en minder subsidies, waardoor vitalisering noodzakelijk is geworden.

Voorstel

Vanaf het jaar 2018 structureel een sluitende begroting realiseren door, ten eerste, een streng begrotingsbeleid ook tot sluitende exploitatie te laten leiden. Ten tweede door sneller in te grijpen bij wijkgemeenten met structurele tekorten.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

De verwachte sterke terugval aan levend geld de komende jaren, gecombineerd met de vooruitzichten wat betreft de ontwikkeling van rendement, vastgoed en subsidies, rechtvaardigt deze beleidskeuze.

14.4 Vermogen

- Het rendement van het centrale vermogen van de PGU wordt gebruikt om de centrale kosten af te dekken.
- Wijkgemeenten hebben toegerekend vermogen wat zij zelf bijeen gespaard hebben. Dit vermogen moet groter zijn dan het weerstandsvermogen van die wijkgemeente.
- De 2 onderhoudsfondsen worden zover mogelijk verstevigd. Het rijksmonumentale fonds voeden we door een jaarlijkse bijdrage van de betreffende wijkgemeenten, door subsidies en andere externe gelden. Het niet-rijksmonumentale fonds voeden we door bij bouwverkoop een deel van de opbrengst in dit fonds te stoppen.

Voorstel

Voortzetting huidige beleid van centraal en wijkvermogen en onderhoudsfondsen.

Argumenten die deze beleidsinzet rechtvaardigen:

Om ook in de toekomst vitaal te kunnen zijn worden het PGU-vermogen en de fondsen in stand gehouden.

14.5 Kosten Bureau PGU

De PGU heeft de laatste jaren veel geïnvesteerd in het kerkelijk bureau waardoor de dienstverlening op een hoger plan gebracht is en de operationele kosten fors zijn gedaald.

Voorstel

Bij verdere krimp van de PGU stellen we voor om de operationele kosten van het bureau verder mee te verlagen. Bij gelijkblijvende dienstverlening kan dit alleen gerealiseerd worden door meer vrijwilligers in te zetten. Van deze vrijwilligers wordt wel langdurige commitment gevraagd anders kunnen we de huidige dienstverlening niet handhaven. Dit levert een kwetsbare situatie op, omdat enerzijds door verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en anderzijds door minder betrokken leden naar verwachting juist minder vrijwilligers voorhanden zijn. Hiernaast zijn er nog synergievoordelen te vinden in het beter integreren van Diaconie-taken en CvK-taken op het bureau PGU en door stedelijke ambtsdragers meer taken te laten uitvoeren die nu nog op het bureau plaatsvinden. We vertrouwen erop dat we deze spannende transitie kunnen realiseren en daarmee de continuïteit in voldoende mate kunnen waarborgen.

Argument dat deze beleidsinzet rechtvaardigt:

Hier geldt hetzelfde argument als bij 14.3.

15. Tot besluit

De PGU zal zich de komende jaren stap voor stap omvormen naar een organisatie die flexibel en eigentijds is toegerust om de verschillende vormen van geloofsgemeenschappen te faciliteren.

Deze vernieuwing is gebaseerd op drie pijlers, die elkaar wederzijds versterken, te weten:

- behouden en vernieuwen van de vitale mentaliteits- en wijkgemeenten;
- de christelijke presentie voor én in de stad;
- het stimuleren van nieuwe manieren van geloofsgemeenschap.

Niet-vitale wijkgemeenten gaan samen met andere wijkgemeenten of vormen zich om tot kleine (huis)gemeenten en/of diaconale inloophuizen. Nieuwe 'witte plekken' worden missionair gebied met de vraag: op welke wijze krijgt de (protestants-)christelijke presentie opnieuw vorm en inhoud? Het gevolg is dat tradities en vanzelfsprekendheden opnieuw tegen het licht van Gods heil voor de stad worden gehouden en we flexibel zullen inspelen op nieuwe ontwikkelingen en de structuur en organisatie zullen aanpassen aan de nieuwe uitdagingen.

De oecumene van onderop krijgt een nieuwe impuls. Hierdoor krijgt het mozaïek van de PGU een verbreding én verdieping. Dit alles binnen een sluitende begroting vanaf 2018.

Collegiaal Beraad van predikanten en kerkelijk werkers der Protestantse Gemeente Utrecht

secretariaat: Donaudreef 56
3561 EN Utrecht
ds.tooswolters@planet.nl

Utrecht, januari 2016

Geachte zusters en broeders,

Als predikanten verbonden aan de Protestantse Gemeente Utrecht schrijven wij een pastorale brief aan jullie, die als bestuurders verantwoordelijkheid dragen voor deze gemeente. Deze brief is de uitkomst van een reflectieproces in ons eigen Collegiaal Beraad, naar aanleiding van een vraag van jullie voorzitter, René van Bommel: 'Wat is de droom van de predikanten voor de gemeente over vijftig jaar?' Graag nemen we als voorgangers middels deze brief, met alle onderlinge verscheidenheid, een gezamenlijk gedragen eigen positie in.

In de eerste plaats richten wij ons tot jullie met woorden van bemoediging. Wij zijn ons er zeer van bewust dat het veel tijd en inzet van jullie vraagt om in de huidige tijd van noodzakelijke verandering en daarmee gepaard gaande verwarring de Protestantse Gemeente Utrecht te besturen. Wij schrijven

'Moed en volharding vinden we in de kern en de bron van het geloof: Gods liefde in Christus en de doorwerking van Gods Geest in ons'

deze brief dan ook in het verlangen dat ze jullie helpt bij alle druk en onzekerheid moed en volharding te vinden om aan het goede voor kerk en stad te werken. Die moed en volharding zijn alleen te vinden in de kern en de bron van het geloof: Gods liefde in Christus en de doorwerking van Gods Geest in ons, in al ons handelen. Dat is in de kern de unieke goede

boodschap van het Evangelie dat ons draagt. Deze traditie hoeven wij niet uit te vinden of te maken en is ook niet van ons handelen afhankelijk. Ze is ons gegeven en doorgegeven en we geloven dat de Geest van God werkzaam is en blijft, hoe dan ook. Daaraan mogen wij ieder in onze eigen verantwoordelijkheid dienstbaar zijn. Bescheiden maar beslist.

De kerk welt in vieren, leren en dienen op uit haar bron: Christus. Zoals gezegd: die bron leidt en voedt ons. Wij beheren haar, maar beheersen haar niet. Onze kerken zijn gebouwd rondom deze bron en alles wat wij doen en opbouwen kan niet anders dan aan die bron gerelateerd zijn. Omdat wij onze bron niet kunnen en hoeven te organiseren, omdat ze eenvoudigweg beschikbaar is voor ons en voor alle mensen, mag ons dat brengen in een ontspannen en gelukkige naïviteit, die ons opent voor wat zomaar vanuit de bron kan opwellen, wat zomaar in ons midden kan gebeuren. Dat vraagt om geloofsvertrouwen en ook om ruimte voor het spontane, voor dat wat we niet institutioneel kunnen organiseren. Bezig zijn met gebouwen, predikantsplaatsen en financiële zekerheid is bepaald niet onbelangrijk. Het kan ons echter ook te veel vastpinnen op ons kerkelijke verleden en ons defensief en onmachtig maken, terwijl het erom gaat open te staan voor Gods toekomst en van daaruit in en voor het hier en nu keuzes te maken. Kunnen we ons losmaken van de binding aan wat we hebben en ons toevertrouwen aan wat we aan mogelijkheden op ons af zien komen?

'Dat vraagt om geloofsvertrouwen en ook om ruimte voor het spontane, voor dat wat we niet institutioneel kunnen organiseren'

Dat dat spannend is, beseffen we maar al te goed. Niemand van ons weet precies welke kant het met de kerk op gaat in onze tijd en situatie. Enerzijds is er een urgentie om snel plannen te maken, een nieuw beleidsplan op te stellen. Tegelijk is ook een incubatietijd nodig, om het werkelijk nieuwe dat nu nodig is de kans te geven om te groeien, om uit te kristalliseren. Tijdens de gesprekken die wij

hierover hadden in het collegiaal beraad, voorafgaand aan het opstellen van deze brief, kwam op een goed moment de Filippenzenbrief naar voren als richtinggevend Woord voor het proces waarin we ons met elkaar bevinden. Voor de denkrichtingen die we hieronder voorstellen, nemen we dan ook telkens een fragment uit deze brief als motto.

Als er dan in de eenheid met Christus zomaar troost te vinden is, of de bemoediging van de liefde, of de gemeenschap van de geest, of bewogenheid en meeleven, maak dan mijn vreugde vol door op

‘Voor de toekomst achten we het nodig de verbrokkeling in het leven in wijkgemeenten te boven te komen’

hetzelfde gericht te zijn, dezelfde liefde te hebben (...), zodat je niet ieder de eigen belangen behartigt, maar ieder ook die van anderen! (Filippenzen 2,1-4, ‘Utrechtse vertaling’). Voor de toekomst van de Protestantse Gemeente Utrecht achten we het nodig dat we ons als gemeente meer aan elkaar verplichten, de verbrokkeling in het leven in wijkgemeenten te

boven komen, meer de gezamenlijkheid zoeken. Dat we oog krijgen voor het grotere geheel van de kerk, boven onze eigen wijk uit. Hoe zouden we dit wakker kunnen roepen? Uit Afrika zijn voorbeelden bekend van gebieden waar men ervoor koos om een tijd lang op allerlei plekken bezig te zijn met hetzelfde Bijbelgedeelte, als een manier om alle lagen van de kerk weer gevoelig te maken voor het ene verhaal van Jezus dat ons samen draagt. Ook is te denken aan lerende activiteiten die de wijken overstijgen. Dat zou ons kunnen helpen los te komen van het idee dat we voor onze eigen groep altijd alles zelf moeten organiseren. Het zou ons kunnen stimuleren om met een groep eens ergens anders heen te gaan en ons aan te sluiten. Dan wordt het een beweging. Dat stimuleert een proces van omdenken waarin we elkaar proberen te ontlasten en nieuw missionair élan vrij kan komen.

Verheug je in de Heer, altijd; nog eens zal ik zeggen: verheug je! Laat je vriendelijkheid bekend zijn bij alle mensen. De Heer is nabij. Wees over niets bezorgd, maar laten in alles uw vragen bekend worden bij God – in bidden en smeken, samen met dankzegging (Filippenzen 4,4-6). Vragen zijn er te over. Hoe moet het in bepaalde delen van de stad verder met de bestaande wijkgemeenten bijvoorbeeld? De hierboven geschetste

‘We pleiten voor een kerk dicht bij de mensen, present in de wijken’

denklijn van meer oog voor het geheel betekent niet dat we slechts een centralisatiebeweging op gang zouden willen brengen. Integendeel. We pleiten voor een kerk dicht bij de mensen, present in de wijken. Laten er zolang als mogelijk vierplekken blijven in zoveel mogelijk stadsdelen. Plekken waar de lofzang gaande wordt gehouden, waar ‘in bidden en smeken, samen met dankzegging onze vragen bekend kunnen worden bij God’ en waar gemeenschappen samen leven ‘wier vriendelijkheid bekend is bij alle mensen’. Als het gebouw ons bezorgd maakt, laten we dan eens overwegen of we een gebouw kunnen delen met een andere kerk in de wijk (buiten de PGU), kunnen samenkomen in een ander gebouw dan een kerkgebouw of voor (delen van) onze eigen gebouwen partners weten te vinden die er medeverantwoordelijkheid voor willen dragen.

Maar al die dingen die voor mij winst waren, die beschouw ik vanwege Christus als schadelijk (Filippenzen 3,7). De situatie waarin onze Protestantse Kerk en onze Protestantse Gemeente Utrecht

‘Slanke bestuursvorm, bescheiden staf, dito organisatiegraad en vergaderdruk’

zich bevinden, vraagt om ingrijpende keuzes. Pijnlijke keuzes soms. De positieve keerzijde van zo’n proces is dat we de gelegenheid krijgen om vanzelfsprekendheden weer eens tegen het licht te houden. Hebben we te lang dingen voor ‘winst’

gehouden die in wezen ‘schade’ waren? De landelijke kerk gaat ons voor waar ze in haar visiestuk Kerk2025 pleit voor een slanke bestuursvorm die met een bescheiden staf en dito organisatiegraad en vergaderdruk met lichte tred de toekomst tegemoet kan treden. Transparantie, ruimte en eenvoud zijn de woorden waar het ons wat dat betreft om te doen is. Het personeelsbeleid dient respectvol te zijn en niet onbedoeld verstikkend te werken waar juist verlangd wordt om ruimte en creativiteit.

Voor het overige, broeders-en-zusters: alles wat waarachtig is, wat eerbiedwaardig is, wat rechtvaardig is, wat zuiver is, wat liefelijk is, wat welluidend is, als er iets deugdzaam is, als er iets lof verdient - overweeg dát (...) en de God van de vrede zal met jullie zijn (Filippenzen 4,8-9). Onze God werkt door de kerk, maar is er niet in opgesloten.

Daarom pleiten we ervoor met open mind te overwegen wat zich aandient als waarachtig, zuiver, welluidend en rechtvaardig en daarmee samenwerking te zoeken. Dit vraagt zowel naar binnen als naar buiten toe om zorgvuldige en kwalitatief goede communicatie(middelen).

'Met open mind overwegen we wat zich aandient als waarachtig, zuiver, welluidend en rechtvaardig'

Zo hopen we enkele lijnen te hebben geschetst waarlangs de bezinning op de koers van de Protestantse Gemeente Utrecht en de keuzes die daarbij gemaakt moeten worden, kan plaatsvinden. Graag blijven we als predikanten ook Anno Domini 2016 met jullie in een voortdurend gesprek. Deze brief beschouwen we daarbij als een leidraad waar we samen telkens op teruggrijpen.

In de Geest verbonden biddend om zegen over onze gezamenlijke roeping,

Alle predikanten en kerkelijk werkers
verbonden aan de Protestantse Gemeente Utrecht
en verenigd in het Collegiaal Beraad

Vitaliteitscriteria wijkgemeenten PGU

Inleiding

De discussie over de vitaliteitscriteria speelt al geruime tijd in de PGU en haar voorlopers. Begin deze eeuw rond het Lange Termijnbeleid is een commissie actief geweest die er uiteindelijk niet uit is gekomen. In die tijd was het beeld ontstaan van de Volledig Uitgeruste wijkGemeente (VUG), oftewel een wijkgemeente met 1 fte predikant, 1 kerkgebouw, koster, organist en voldoende gemeenteleden om deze gemeente te onderhouden. Inmiddels zijn we afgestapt van de standaard van een voltijd predikant en 1 kerkgebouw en kennen we allerlei varianten, maar zijn we niet afgestapt van het principe dat een wijkgemeente zichzelf moet kunnen onderhouden. Met het PGU beleid van nieuwe wijken, nieuwe verantwoordelijkheden is dit beleid zelfs versterkt. Het effect is dat de betrokkenheid bij de wijkgemeente is vergroot en lange tijd de wijkgemeenten weinig oog voor elkaar hadden. Inmiddels is het besef doorgedrongen dat het voor het voortbestaan van de PGU en haar wijkgemeenten noodzakelijk is samenwerking aan te gaan en ook kleinschaligere gemeentevormen mogelijk te maken. Veel wijkgemeenten hebben nu predikanten die op projectbasis zijn beroepen met het oog op het vitaliseren van de wijkgemeente, dan wel de specifieke vierplek. Dit beleid vraagt om heldere criteria op basis waarvan de levensvatbaarheid (vitaliteit) en voortbestaan, dan vorming van nieuwe (verzelfstandigde) wijkgemeenten of andere gemeentevormen kan worden vastgesteld.

Doelstelling

De criteria zijn dus gericht op volwaardige wijkgemeenten die zelfstandig kunnen voortbestaan, en vierplekken en andere gemeentevormen die willen uitgroeien naar een zelfstandige wijkgemeente in kerkordelijke zin. De criteria kunnen worden gebruikt om:

- vast te stellen dat een bestaande gemeente aan de grenzen van levensvatbaarheid komt met het oog op te nemen maatregelen om de levensvatbaarheid te behouden, doelen te stellen voor vierplekken en andere gemeentevormen met het oog op mogelijk verzelfstandiging;
- centrale investeringen te rechtvaardigen in wijkgemeenten, vierplekken en andere gemeente-vormen met het oog op vitalisering en verzelfstandiging; dit is waarop solidariteit in de PGU vorm kan krijgen te waarborgen dat de PGU een mozaïek blijft van wijkgemeenten met een representatie in de hele stad.

De criteria zijn niet bedoeld om nieuwe ontwikkelingen en andere gemeentevormen in te kaderen die niet als zelfstandige wijkgemeente functioneren. Nieuwe ontwikkelingen dienen bij wijze van project juist ruimte te krijgen en zullen in de beginfase nog niet zelfstandig kunnen zijn. Nieuwe projecten zullen wel doelstellingen en eigen criteria meekrijgen om hun potentie te toetsen, welke gericht zullen zijn op een duurzame levensvatbaarheid en zelfstandigheid. Op termijn kunnen dan wel onderstaande criteria gebruikt gaan worden.

Criteria

De essentie van de criteria is te vatten in 3 G's: Gezond, Groei, Gezicht. In die 3 G's komt tot uitdrukking dat er sprake moet zijn van een gezonde opbouw in leeftijd, financiën enz., dat er perspectief is in de vorm van groei en dat er sprake is van een eigen profiel of identiteit.

De criteria kunnen in twee groepen verdeeld worden:

- Basis criteria: zolang daaraan voldaan wordt, is de wijkgemeente financieel en organisatorisch vitaal. Deze criteria zijn hard, dat wil zeggen dat de SMART zijn (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden)
- Duurzame criteria: deze vormen de basis die voorwaardenscheppend zijn voor een duurzame vitaliteit. Deze criteria zijn relatief, in die zin dat er stabiliteit of groei uit blijkt, daarom zijn nog steeds SMART, maar dan wel veel meer maatwerk dan de basiscriteria.

Basiscriteria

1. Toekomstvisie

Elke wijkgemeente dient een toekomstvisie voor de komende vier jaar te ontwikkelen hoe zij de identiteit van hun geloofsgemeenschap en de groepen stadsbewoners waarmee ze verbonden zijn in woord en beeld willen versterken en vernieuwen. Hiermee kunnen ze de dialoog aangaan met de andere geloofsgemeenschappen om het geloofsgesprek bevorderen.

2. Voldoende kader

a. In het geval van een wijkgemeente ligt kerkordelijk wat de grootte van een kerkenraad moet zijn (7 ambtsdragers naast predikant). Bij een wijkgemeente betekent dit een goed functionerende kerkenraad, wijkdiaconie en wijkraad van kerkrentmeesters. Is dat niet het geval, dan kan een wijkgemeente op termijn als vierplek een samenwerkingsvorm aangaan met een andere wijkgemeente om zo weer aan dit criterium te voldoen.

b. Er moeten voldoende mensen zijn voor de organisatie van de wijkgemeente/vierplek/andere gemeentevorm (tenminste 14 vrijwilligers naast de 7 ambtsdragers: 3x7).

c. De liturgie moet gaande gehouden kunnen worden en de ambtelijke aanwezigheid in de zondagse eredienst dient te zijn gewaarborgd. Voorts vereist dient de wijkgemeente de financiering te kunnen dragen van een vierplek.

3. Gezonde financiën

a. Sluitende meerjarenbegroting voor periode van 10 jaar zulks ter beoordeling van het CvK/AKK. Dit betekent dat er een meerjaren beleid is. Zulk beleid staat of valt met het voldoen aan duurzame criteria 4 en 5.

b. Sluitende exploitatie.

c. Voldoende weerstandsvermogen De wijkgemeente dient onvoorziene tegenvallers op te kunnen vangen.

Duurzame criteria

4. Aantal betalende leden

a. Dit aantal dient ten minste constant te blijven dan wel te groeien om de stijgende kosten het hoofd te bieden.

b. De vrijwillige bijdragen dienen mee te stijgen met de inflatie.

c. De samenstelling van de gemeente dient een evenwichtige leeftijdsopbouw te hebben, dat wil zeggen geen omgekeerde piramide.

5. Aantal kerkgangers

a. Het aantal kerkgangers dient constant te blijven dan wel te groeien. De kerkgang is en blijft essentieel in de traditionele gemeente. Kerk-zijn is het samenkomen in de verbondenheid met de Heer.

b. In geval van nieuwe kerkvormen kan ook gedacht worden aan een constant of stijgend aantal deelnemers in andere samenkomsten. Zie ook criterium 4.

6. Door de weeks gemeentewerk

a. Taak van de gemeente is om te zorgen voor toerusting (leerhuizen), pastoraat en kringwerk, verspers, lezingen, concerten, enz. Dit betekent dat er voldoende participatie van de gemeenteleden moet zijn om dit alles te organiseren

b. Er moet voldoende variëteit en frequentie zijn van de activiteiten naast de zondagse eredienst, waaraan aan ook actief wordt deelgenomen door de gemeenteleden en eventuele gasten.

Maatgevend is dat de variëteit, frequentie en deelname tenminste constant zijn.

- c. Deze “overige activiteiten” dienen bij te dragen aan de binding met en opbouw van de gemeente.
- d. Er moet ruimte zijn voor nieuwe ontwikkelingen in de wijkgemeente.

7. Unieke identiteit

- a. In het geval de vitaliteit ter discussie staat, is het van belang dat de identiteit van de wijkgemeente/vierplek uniek is in de PGU.
- b. Het profiel van de wijkgemeente/vierplek voegt significant iets toe aan de PGU en heeft meerwaarde.
- c. Voor een nieuwe identiteit of het behoud van een identiteit met een ter discussie staande vitaliteit kan ook gedacht worden aan nieuwe vormen van geloofsgemeenschappen.

Toepassing

De analyse van de kansen en de bedreigingen per wijkgemeente en de beleidsdoelen per wijk worden gerealiseerd om de eigen wijk jaarlijks aan de vitaliteitscriteria te toetsen. Deze analyse is o.a. gesprekspunt wanneer een vertegenwoordiging van de AKK eens per jaar met de wijkkerkenraad de voortgang bespreekt.

Het kan zijn dat een wijkgemeente op zich beter is gaan draaien maar nog niet voldoet aan de basiscriteria. Daarom gaan aan deze criteria drie randvoorwaarden vooraf, namelijk:

- A. De criteria worden toegepast in het licht van de doelstelling, te weten een gezonde stabiliteit of een overall substantiële groei van de wijkgemeente (in wording);
- B. De criteria zijn noodzakelijke doch niet voldoende voorwaarden voor een eventueel voortbestaan van de wijkgemeente of groei tot zelfstandige wijkgemeente: er kunnen tal van andere omstandigheden of contra-indicaties zijn die maken dat dit toch niet mogelijk is (bijvoorbeeld een algehele financiële malaise binnen de PGU die dit verhindert);
- C. de Algemene Kerkenraad Klein beoordeelt of aan de genoemde criteria is voldaan alsook of, alle overige omstandigheden in aanmerking nemende, een bestaande wijkgemeente kan voortbestaan of een nieuwe wijkgemeente kan ontstaan. De AKK heeft dus beleidsvrijheid in de toepassing van de criteria. Voor wat betreft de criteria die raken aan de financiën is altijd instemming CvK vereist en voor criteria die raken aan diaconaat is instemming van CvD) vereist. Besluiten die leiden tot een wijziging in de status van een wijkgemeente/vierplek/gemeentevorm worden voorgelegd aan de AKG.
- D. elke wijkgemeente die structureel financiële tekorten heeft, krijgt maximaal twee jaar om weer vitaal te worden. Het eerste jaar om structurele keuzes te maken en het tweede jaar om deze te implementeren. De wijkgemeente wordt begeleid door een commissie van de AKK bestaande uit de voorzitter van de CVK (of een ander lid), de voorzitter van de AKK en de voorzitter van de Diaconie (of een ander lid) geadviseerd door de directeur van het Kerkelijk Bureau.

Er worden minimaal twee hoofdscenario's gemaakt:

1. Scenario 1 wijk financieel gezond binnen 1-2 jaar d.m.v. bezuinigen en inkomsten verhogen of zoeken naar nieuwe initiatieven.
2. Scenario 1 lukt niet, dan scenario 2: ingrijpende beslissingen nemen over, wijkopdeling, gebouwverkoop, personeel, afvloeiing personeel en beëindigingen van de bestaande gemeente met pastorale begeleiding.

Aanbeveling

Het is aan te bevelen dat alle wijkgemeenten in hun beleidsplannen aangeven hoe wordt voldaan aan de bovenstaande criteria en hoe deze worden gemonitord. De AKK wordt jaarlijks via een gestandaardiseerd formulier geïnformeerd, hierbij kan gebruik gemaakt worden van het eerder gebruikte spreadsheet dat wordt aangepast.

Notitie vastgesteld in AKG vergadering op 26 november 2012 en gewijzigd in de AKG vergadering van 26 september 2016 op basis van het nieuwe beleidsplan 2016-20.